

بیماری غنچه درشت گوجه فرنگی

مقدمه

فیتوپلازما چیست؟ فیتوپلازماها باکتری‌های تخصص یافته و انگل اجباری بافت آبکش گیاه هستند و حشرات ناقل آن‌ها را در درون سلول گیاه تزریق می‌کنند. از آغاز کشف فیتوپلازماها در سال ۱۹۶۷ میلادی صدها بیماری همراه با این موجودات گزارش شده است. این گونه بیماری‌ها در اکثر نقاط جهان رو به افزایش است. بیماری‌های فیتوپلازمایی عامل عمده محدودیت کشت بسیاری از گیاهان سبزی، صیفی، زراعی، زینتی و درختان مثمر و غیرمثمر هستند.

درباره فیتوپلازما

بیماری‌های فیتوپلازما دارای علائم متفاوتی هستند. علائم بارز بیماری‌های فیتوپلازمایی عبارت‌اند از:

- ◀ برگ‌شدن و سبز شدن اجزاء گل؛
- ◀ جاروک در اثر رشد جوانه‌های داخل گل و ساقه؛
- ◀ ریز برگ‌گی؛
- ◀ کاهش اندازه میان‌گره‌ها؛
- ◀ زردی، زوال و مرگ گیاه.

بیماری‌های فیتوپلازمایی اغلب موجب عقیمی و مرگ گیاه میزبان می‌شوند و نیز خسارت آن‌ها تا صد در صد گزارش شده است. فیتوپلازماها محدود به آوند آبکشی گیاه میزبان هستند و در طبیعت توسط «زنجرک‌های برگ‌گی»، «بوته‌ای» و «پسیل» به صورت پایا و تکثیری منتقل

می‌شوند. علاوه بر این انتقال طبیعی در اثر پیوند ریشه گیاهان مجاور نیز امکان‌پذیر است. این بیماری‌گرها با سس، پیوند و اندام‌های تکثیری شامل قلمه، پاجوش، پیاز، غده و ریزوم نیز قابل انتقال هستند.

بیماری غنچه درشت گوجه‌فرنگی

غنچه درشت یا تورم جوانه گوجه‌فرنگی تاکنون از اکثر کشورهای مختلف جهان گزارش شده است. برخی از این کشورها عبارت‌اند از آذربایجان، تاجیکستان، قرقیزستان، ارمنستان، هندوستان، اردن، چین و کشور ایران با تولید ۴,۸۲۶,۳۹۶ تن گوجه‌فرنگی در سال هفتمین کشور تولیدکننده گوجه‌فرنگی در جهان محسوب می‌شود. در ایران تاکنون بیماری غنچه درشت گوجه‌فرنگی از استان‌های فارس، یزد، اردبیل، اصفهان، بوشهر، لرستان، خراسان رضوی و زنجان گزارش شده است و یکی از بیماری‌های مهم گوجه‌فرنگی به حساب می‌آید.

علائم بیماری غنچه درشت گوجه‌فرنگی

علائم بارز بیماری غنچه درشت گوجه‌فرنگی در مناطق گوجه‌کاری عبارت‌اند از ضخیم‌شدن ساقه، راست‌ایستادن شاخه‌ها، جوانه‌های متورم و سبز رنگ، تغییرات گل شامل بزرگ‌شدن و به‌هم‌چسبیدن کاسبرگ‌ها، سبزشدن گلبرگ‌ها، فیلودی، رشد جوانه‌های داخل گل و عقیمی، عدم تشکیل میوه و بدشکلی میوه‌هایی که قبل از آلودگی تشکیل شده‌اند، کوچک‌ماندن، باریک‌شدن، نودانی‌شدن، ضخیم‌شدن و رنگ‌پریدگی برگ‌ها، ارغوانی‌شدن برگ‌ها در قسمت‌های انتهایی و کوتولگی گیاه (شکل ۱).

نشر آموزش کشاورزی

عنوان: بیماری غنچه درشت گوجه‌فرنگی
نویسندگان: محمد صالحی، الهام صالحی و احسان معتمدی
مدیر داخلی: شیوا پارسانیک
ویراستاران ترویجی: سعیده اجاقی، نصیبه پورفاتیح
ویراستار ادبی: سمیرا میرنظامی
تهیه شده در: مرکز تحقیقات و آموزش کشاورزی و منابع طبیعی استان فارس، دفتر شبکه دانش و رسانه‌های ترویجی
ناشر: نشر آموزش کشاورزی
شمارگان: ۲۵۰۰ جلد
نوبت چاپ: اول، ۱۳۹۸
قیمت: رایگان
مسئولیت درستی مطالب با نویسندگان است.

شماره ثبت در مرکز فن آوری اطلاعات و اطلاع رسانی کشاورزی ۵۵۹۹۸ به تاریخ ۹۸/۰۵/۱۹ است.

نشانی: تهران، خیابان آزادی، بین نواب و رودکی، پلاک ۲۰۵، ساختمان دکتر حسابی، طبقه ۱۲
تلفن: ۶۶۴۳۰۴۶۵ | تلفکس: ۶۶۴۳۰۴۶۴ | کد پستی: ۱۴۵۷۸۹۶۶۸

شکل ۱- علائم بیماری غنچه درشت گوجه‌فرنگی: (A) تورم جوانه و بنفش شدن قسمت‌های مختلف گیاه؛ (B) ریز برگ، قاشقی شدن و زردی برگ‌ها؛ (C) رشد جوانه‌های داخل گل؛ (D) تورم و جاروک؛ (E) ریزش، بدشکلی و سنگی شدن میوه

عامل بیماری غنچه درشت گوجه‌فرنگی

بیماری غنچه درشت گوجه‌فرنگی ماهیت فیتوپلاسمایی دارد. در ایران تاکنون فیتوپلاسم‌های مختلفی به‌عنوان عامل بیماری غنچه‌درشت گوجه‌فرنگی گزارش شده‌اند.

ناقل بیماری غنچه درشت گوجه‌فرنگی

در استان فارس یک زنج‌رک (شکل ۲) به‌عنوان ناقل بیماری غنچه درشت گوجه‌فرنگی زنج‌رک گزارش شده است.

شکل ۲- زنجبرک ناقل بیماری غنچه درشت گوجه‌فرنگی در استان فارس

مدیریت بیماری غنچه درشت گوجه‌فرنگی

- ۱- حذف گیاهان تیره سیب‌زمینی در محل تولید نشاء؛
- ۲- ترجیحاً تولید نشاء گوجه‌فرنگی در زیر اسکرین هاوس عاری از حشرات؛
- ۳- کشت نکردن گوجه‌فرنگی در کنار مزارع گیاهان حساسی مانند بادنجان، سیب‌زمینی و فلفل؛
- ۴- حذف بوته‌های دارای علائم بیماری در مزارع گوجه‌فرنگی؛
- ۵- مبارزه شیمیایی علیه حشرات ناقل.